

**СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ БОТАНІКО-
ГЕОГРАФІЧНОЇ ДІЛЯНКИ «СТЕПИ УКРАЇНИ» НАЦІОНАЛЬНОГО
БОТАНІЧНОГО САДУ ІМЕНІ М. М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ**

Гриценко В. В., кандидат біологічних наук

Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України

Ботаніко-географічна ділянка «Степи України» заснована у Національному ботанічному саду імені М. М. Гришка НАН України (НБС) у 1949 р. на площі 2,5 га з метою демонстрації флористичного різноманіття українських степів *ex situ*. Нині тут представлено біорізноманіття рослин, грибів та тварин.

У флорі ділянка «Степи України» НБС налічується 347 видів і підвидів рослин: місцеві – 133 (38,33 %), інтродуковані – 126 (36,31 %), чужорідні – 88 (25,36 %) [5]. За іншими критеріями рослин можна розподілити на такі групи: раритетні, «перекотиполе», ефемероїди, декоративні, лікарські, вітаміноносні, харчові, кормові, ароматичні, медоносні тощо, при цьому рослина може належати до кількох з цих груп одночасно. Серед інтродукованих раритетних рослин на ділянці «Степи України» представлено 15 видів, занесених Червоної книги України [2]: *Adonis vernalis* L. (Рис. А), *Adonis wolgensis* Steven, *Colchicum versicolor* Ker Gawl., *Crambe tataria* Sebeok, *Crocus reticulatus* Steven ex Adams (Рис. Б), *Delphinium sergii* Wissjul., *Gymnospermium odessanum* (DC.) Takht., *Ornithogalum boucheanum* (Kunth) Asch., *Paeonia tenuifolia* L., *Pulsatilla pratensis* (L.) Mill. s.l., *Sternbergia colchiciflora* Waldst. & Kit., *Stipa capillata* L., *Stipa pennata* L., *Tulipa ophiophylla* Klokov & Zoz, *Tulipa schrenkii* Regel.

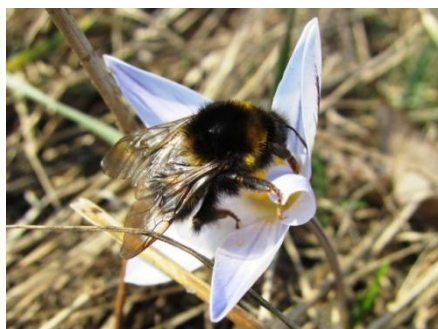
Серед різноманіття грибів на сучасному етапі виявлено 10 таксонів – 8 видів та 2 роди. Автором ідентифіковано 2 види їстівних грибів: *Agaricus campester* L., 1753 та *Sarcoscypha coccinea* (Scop.) Lambotte, 1889 (Рис. В), яка

вважається екологічним показником відносної чистоти довкілля. Решта таксонів були визначені іншими дослідниками [4].

Із різноманіттям рослин тісно пов'язане різноманіття тваринного світу. На ділянці «Степи України» НБС автором виявлено представників 3 типів і 6 класів: тип членистоногі (Arthropoda) – класи комахи (Insecta) та павукоподібні (Arachnida); тип молюски (Mollusca) – клас черевоногі (Gastropoda); тип хордові (Chordata), підтип хребетні (Vertebrata) – класи плазуни (Reptilia), птахи (Aves) та ссавці (Mammalia) [1]. Відомості про різноманіття представників тваринного світу, які поповнюються новими даними щорічно починаючи з 2019 р., нині налічують близько 100 видів. Найбільшим є різноманіття членистоногих – ідентифіковано близько 80 видів, серед яких представлені запилювачі (Рис. Б, Г), шкідники, мірмекохори, хижаки, паразити та інші групи. На квітках рослин виявлено 2 види перетинчастокрилих, внесених до Червоної книги України [3]: сколія-гігант *Megascolia maculata* Drury, 1773 (Рис. Г) та ксилокопа звичайна або бджола-тесляр звичайна *Xylocopa valga* Gerstaecker, 1872.



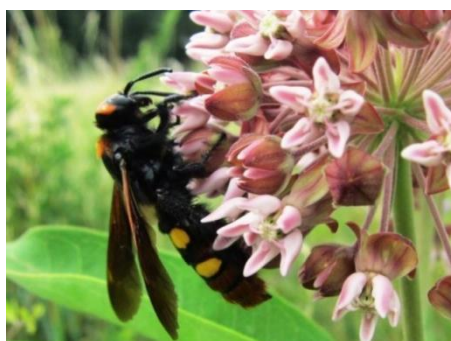
А



Б



В



Г

Рисунок. Представники біорізноманіття на ботаніко-географічній ділянці «Степи України» Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України: А – *Adonis vernalis*; Б – *Crocus reticulatus* та *Bombus hortorum* Linnaeus, 1761; В – *Sarcoscypha coccinea*; Г – *Megascolia maculata* та *Asclepias syriaca* L.

Таким чином, біорізноманіття ділянки «Степи України» НБС є значним і на сучасному етапі досліджено близько 460 таксонів живих організмів. Найбільш детально вивчено різноманіття вищих судинних рослин – 347 видів і підвидів. Різноманіття грибів і тваринного світу потребує подальших досліджень. Фотографії багатьох представників біорізноманіття викладені у проекті «Біота ділянки «Степи України» НБС імені Гришка» [4] та інших проектах Інтернет ресурсу iNaturalist.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриценко В. В. Модель лучного степу України: рослинний і тваринний світ. Вісті Біосферного заповідника «Асканія-Нова». 2019. Т. 21. С. 308–318. <https://doi.org/10.53904/1682-2374/2019-21/45>; <http://askania-nova-zapovidnik.gov.ua/2020/02/21/visti-biosfernogo-zapovidnika-askaniya-nova-2019/>
2. Перелік видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ). Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України 15.02.2021 № 111. 2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0370-21#Text>
3. Перелік видів тварин, що заносяться до Червоної книги України (тваринний світ). Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України 19.01.2021 № 29. 2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-21#n19>
4. Biota of the plot “Steppes of Ukraine” in Gryshko NBG. iNaturalist. 2021–onward. <https://www.inaturalist.org/projects/biota-of-the-plot-steppes-of-ukraine-in-gryshko-nbg>
5. Gritsenko V. V & Shynder O. I. Flora of the botanical-geographical plot “Steppes of Ukraine” at the M. M. Gryshko National Botanical Garden of the NAS of

ВПЛИВ НА БІОРІЗНОМАНІТТЯ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ

Дементьєв Є.І., студент

Циганок Є. Ю., доктор філософії з географії, асистент кафедри фізичної географії та геоекології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Воєнні конфлікти, що розпочалися на території України у 2014 р., спричинили істотний вплив на її довкілля. З 24 лютого 2022 р. ці зміни посилилися, а їх наслідки для екосистем стали відчутнішими. Згідно з оцінками експертів від 20 до 30% території України зазнали воєнного впливу: вирви та пожежі, що виникають після обстрілів, мінування територій, механічне та хімічне забруднення тощо. Площа, яка постраждала від війни, в загальному обсязі є більшою, ніж зона активних бойових дій [5].

Станом на 27 серпня 2023 р., День екологічного боргу України, маємо актуалізовані дані завданих збитків у розмірі 2 трлн гривень. Все ще триває робота з обрахунку збитків за кейсом Каховської ГЕС [2]. Вплив військових дій на ландшафти та оселища розпочався ще з просуванням російського війська вглиб територій України та закріплення на рубежах оборони, зокрема це рух важкої техніки, будівництво фортифікаційних споруд, ведення бойових дій. Це спричинило ущільнення ґрунту, деградацію рослинного покриву, інтенсифікацію процесів вітрової та водної ерозії, і, як наслідок, знищення оселищ рідкісних видів, які потребують охорони, втрату біологічного та ландшафтного різноманіття [3].

Особливо цінними та вразливими територіями з точки зору втрати біорізноманіття є: цілинні нерозорані степи, крейдянні схили на Донеччині, приморські оселища на півдні України та болотні екосистеми півночі. Більша